Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхеьарча Советен Министрий Советен орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 14 август, 1973 iy. • № 97 (5358). Мах 2 кеп.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШ

Вай республика партийни вахаре бехктохкамегIьарех ха хьатIаэттай. Кастта дIайолаугрья цехошиу юхьханцарчен партийни организацеика отчетно-хоржама партийни собранеш. Уьх деношка чакхйолаш лаьт уьж партийни группашка, КПСС XXIV съезда решенеш, нIслагIеь ха республикера кхоалагIа. Хоздамбева шера планашин тIаийна социалистически декларашин кхоачашдара наьха къаьхьегамех политически хьинар айденера хьалаяьккха уьх уьх шера отчетно-хоржама кампаник. План меттех соаяха беахамашта тIадиса хинна дехкар а хьатаяха аьнин партен правительствен даьча кхайкхараллa жоп а душ берриге пз тIабахийтаб Нохч-ГIалгIайчен къаьхьегамхоша Даьхенна малхула дуккагIа промышленни юртбоахамех продукци йлара. Воргl бетта план ханаа хьалха кхоачашъяраех рапорташ делар республика дуккхача промышленни юртбоахамен предприятей коллективаша. Иштта паччахьалъхьенга ка бола ялат дохкара шера план кхоачашъяраех рапорташ делар уьх деношка Шаьла, Гюзненсин районий къаьхьегамхоша. Лаьттани хьайбайн йккхара планан кхоачашъеча дика толамаш лохаш хьабоагIа Ачхой-Мартановскин Шелковской районий къаьхьегамхой.

Цу толамашта тIекъа партийни организацеша, коммунисташа масала а телаш бац организацеинни политически болх лаьтт, парте боаиараша юкъера цар доархIан лаьхбенниига хьахьохьшо.

Парте вайни хьех карагIалькначех кхоачам а ца беш Дьаген рузьхь совдоакхкаргоча керда пайда эцанза йиса тороншу гучаяха, балха оасарле, производстеа эффективность лакхъергIона наьхъаш ляха, яхаш. Из ларде а лувцаш чакхйинай республика дуккхача промышленни юртбоаха-а предприятешкеч боахамашкеч партийни группай отчетно-хоржама собранеш.

Масала, хьаэнарга вай Горячеводски буруь деттара балхий управление чуйоагIача № 71 йолча буровой Г. В. Корабейников керте латта партийни группа. Йах коммунистех лаьтт из. Управление дикагIкарех иш! лоархIаш а буровой. Планан 1960 метр болаш 2676 метр буруь техда цар. Коммунистически къаьхьегама цIи делаеча буруьеттарий коллектива балха оасарле управление массанел лакхагIа я КарагIадьяннаран белгал а леш пайда эцанза йисача тороншта дуккагIа теркам тIабахийтаб коммунистана: балха хеназа буруьеттара оборудованеху хIинз а, черта пайда эцан ца хилар, болх дикагIа вIашагIеьлакхха безаш хилар, иштта дIаэо.

Отчетно-хоржама собранеш дика чакхъюьл КПСС Уставо дIа ма дехха терко а ею уьх кийчьеча мотнигашка, цуи болха юхьк коммунистаца хьинаре дакъа лоашш хилча. Цеьакхха тайна формальность кхиа йина ш! уьх кийчьеча а чакхйоахача а. Цу дешаеча лерттIа терко ца ю мотнигаш хIинзаре инсьеннай. Республике юкъера лаьрхIача партгруппай отчетно-хоржама собранешка 93 процент коммунистаца дакъа лоашш чакхйинаъа метте 86 процент мара коммунистан хьа ца боагIаш чакхйинай отчетно-хоржама собранеш гIрозе Ленинскин районы партийни группашка. Отчетно-хоржама собранеш кийчьеча цхьаьххьа дац лоархIан боагIаш. Собранеи дика кийчьергеп. вIашIтехьаьккхаргеп хьежжа хургба дIаэо йолаеча хана партпрогрliзаше кхаъкхаргошта юкъе бергбола организационнин политически болх. Хlара коммуниста дакъа лаьа деза отчетно-хоржамен партийни собранеи кийчьеча. Деи повестка дика чуйла яь оттаяь, хоздам болаш хьа еза. Отчетни доклада эца материал коммунисташа шо-шоай балха участкера гулъяйта еза, болх тоабара хьакъеьха цар язъяь предложенеш а йолаш.

Бохкача доархIаме хургба отчетно-хоржамц собране доклад кийчьеш промышленни предприятенка общественни производстеа эффективность лакхъера. Производстеа доал дареи къаьхьегам вIашIтехьбаккхарен болх тоабара, кхомбара режим чIоагIъяра деташ керт лаьдача. Партийни организацеи цIенкашта хатта деза тIехьаоссаш хьайбайгача хуьжтеб болх беча коммунистара из тIехьаоссаш хьайбайгача. Хlаьта юртгарча партгорганизацеша хIинз дуккхагIа терко е еза дош — аххан-гуйран балхаш хинаъьхн дикен чакхдахар, лаьтта лелаларга культура лакхъара, юртбоахама продукцин аасамъяккхара тIекъа къоьсам лоаттабар, пятилетка хьокхаргIа хьокхаргIа

ДIАЯХАЧА ЗАМАН ШИРАЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

НИЙСАЧА НОВКЪАРА ДАРГДАЦ

(СУРХОТIАРЧА НАЬХА СХОДЕРА)

Уьк деношка Сурхотiара пхи а вIашагIихийттар заманга духьалара гIулакхаш дIадахара хетанга шолг сторе. Таханара вахар бахьан долаш, Советски Iалдал бахьан долаш, граждански тIем тIа моастагIчоь майра' дуьхьал схьатар цу юртара нах.

Хьаьта а тахан шолг йIахьийр, тIема ницкъ бола революцонни истори хIинца, шина байнача къонаш, нтий цIераш яха, таханарча хозалла, берзаттерш, вахарш шолгу ду доккхач кхайкаде гулбенаш нах.

Уж гулбенаш шолг юрта, райони, къаьмнан сий на дIадоладан. ТIехьдоагIача тишденнача, дIаяхача заман яккаха гIулакхашта дуьхьал шолг дош ала. Из ца яьча дарг-долалиг, из чIоагIа хила дезалга IIаьхьа а хьалха дешнаш кхочушдан хIоттадеча участка исполкома председателна нов. Аушева ше доклад ешт. СССР-а 50 шу дизарг хетаьв. Т. И. Брежнева тIera доклада тхьажка къаьхьаркхол идейно - политически, интернациональни хIеттан болу тIаьхьехьара шолг хе дезаргех аййаьр цо. Доклацлучча хозаллин мболлашш хьалха республикин кIезаллочу хIоаттош, къаьнара райончашка, юрташка, къаьнара пIерча гIулакхаш ишта а гучудувлинн пахара чоьхьара еш долу. Iалдолорг - хьоме националистически нийташ гучаделлинга, цхьана бахача, къаьхьагIа, тIех дог-уйла йолча наха юкъара доттагIал чIоагIарна из Iаттьхьилга. Къаьсттa терказ тIехьахийта дувш дынца дуваделна гIулакхаш, дIанга аьлча уж къаьсттa олла чIоагIебге, кхетам кIезна болча наьха сих-дегIаца дIанйй ауе.

— Вай юрта, уьк шера общественни болх на бе6 бола нах лаьр-кIоча аьт бIаьнне тIех гаг ийкъар-кIоргаш кагий нах дIадолаш — аьлар нов. Аушева. Мичлие райотдела, юртосвета болхлоша дIаккхетбараг царех цхьабIарш бале этгIо лаьтта-пайнерча предприятешка. Хьаьта дуьхьIабаш договороIга балхан де бахаб. Хlанз шIауаш латт уж хьаьб болх боаш, е дIа дIа па ден. Бахьба, вай юртарга ялор, ша балха дакъа лаца дагаболлаш дуьхьа бац царна юкъе. Юкъара бозазма рузкъах хьалдаьв Iерг уж шолг болхамаш. Юрта дуьхьа да совлеп лаьттан леладелг, дозанах хоабашш, говр - вордана йоакхаяох баха Iерггаш.

Паччаьхьалхенга аьлыта, дуьх дохкарга гIулакх чIоагIга лелара дел юрта. Шуна 60 тоннан йоахча ешар тхо тонн мара яьг. Ишта меи лаьт дуьл яхьара гIулакх а, цунах этгIо лаьтта-пайнерстрага, юртбоахамех самообложенех налогаш. Цхьаьболча наха йIалда терхIа а йай пIошкара паччаьхьалхенга дIадоагIар. Цар хам бан саг цамогаш хилча маь бовшап паччаьхьалхеч чотах лаьрба дарах, шиъ берашта хьехархо, ишта дуккха кхмлола хьашташ кхочушдайар. Царех ба Гаррахоев Дикабровиц, Гаппаев Нембат, Нальгиев Мусса, кIибарш.

Духха бар хьаьлха юрта совлеп лаьттан чулийца наь. Юртарга делегаташа, ангино, дIадастеча шера баь бохь бахьан долаш дукхагIа дола лаьттан муьхьадьхар, юрта йиеттоп цIеначар. Уж лаьтташ дIалийбараш бар къаьнара предприятешка. Хьаьта дуьхьIабаш договороIга балхан де бахаб. Хlанз шIауаш латт уж хьаьб болх боаш, е дIа дIа па ден. Бахьба, вай юртарга ялор, ша балха дакъа лаца дагаболлаш дуьхьа бац царна юкъе. Юкъара бозазма рузкъах хьалдаьв Iерг уж шолг болхамаш. Юрта дуьхьа да совлеп лаьттан леладелг, дозанах хоабашш, говр - вордана йоакхаяох баха Iерггаш.

Паччаьхьалхенга аьлыта, дуьх дохкарга гIулакх чIоагIга лелара дел юрта. Шуна 60 тоннан йоахча ешар тхо тонн мара яьг. Ишта меи лаьт дуьл яхьара гIулакх а, цунах этгIо лаьтта-пайнерстрага, юртбоахамех самообложенех налогаш. Цхьаьболча наха йIалда терхIа а йай пIошкара паччаьхьалхенга дIадоагIар. Цар

БЕЛГОРОДСКИЙ ОБЛАСТЬ. 1943 шера яьхьи Курски дуга районе дуьнен шоллагIча тIема эттара доккхагIа а къаьстта а дола дои хилар.

Ер деньпхьа Советски Эскарон цIкан комплексагIа йолча йоккха, хьаллхе деза лерхIаш динна стратегически кхо операци чакхъьккхар — Курски оборонителни, Орловски, Белгородски — Харьковски наступательни.

Цу деношка городе бахаш 150 сомгIа саг мара ваьар.

Город юха керда хьаьлъьлI. Уьллаа мекка йоккхагIа йолча цIематтин котлостроительни заводаш, антажиннин комбинат, сIибдинойн швейнни фабрикаш, ишта кхыйола дуккха а предприятеш я.

СУРТА ТIА: Белгород. Хlинца. Ницкн Богдана цIераГIа йола улица; аьтта оагIорхьа — ишта хlинца из уайца 1943 шера город мукъьаьйккхйчу тIехьагIа (муьсе чура сурта тIара репродукс).

О. СИЗОВА сурт.
ТАСС фотохроникIа.

МАЛГОБЕКЕРА ВЕТЕРАН

Шозаткъа шу гаргга яа а Мозденки Малгобекен вIашагIтохаш бола машиннийх билла.

Вай бIаьрг на ялочаьн бокхача Дахьен массейлча пионтера ре-волюне чIоагIа волча хьоасамучо Серго Орджоникидзе тIехьахарах Малгобекен балхар дуьхьал къаьнех болх, гайн-тайнера процессеш бола нах. Уж бахьнаг керда город Iойлилаьттан кIалхара ганзан—мехкхаттa Дакхта, города мер Дахьтахойни керда сийрда Ценой де. Дёй-буе, кIаьдбалар па зувш, болх бора наха. Цхьабаьха города шиъ тешаме тIехьатIорт эшар. Муть, хьу, пемент, гIишлон материалаш, бурув товара оборудовани, кхачан товараш, ишта кхмбола муьлд да-юкъа хьала 40-гIа шераш деза-лауш 30 километр бIаьха бола Малгобек боккхача наьхьала вIашагIтохаш уьккоколенин машиннийх билла болабор. Нихсбилла бахьнаца нахана бар Назаров Николай. Майбороза Григорий, Балаев Осман, Попов Иван, ишта кхыбарш а. Къаьмата кадрех тIа цхьа болх беш ба Назаров Николай Данилович. Майбороза Григорий Лаьтович, Балаев Осман Абильевич. ЦIрех лаьца дуьна Iов.

Назаров Николай Данилович хIинца Iер-ша кхача тешлоношта а вагонашта а ремонт ею бригадина кулгалеш на Аза деза. Николай Данилович производстве хьала эттар, къаьстача хетарехь хиина ца Iеш, тоиза рационализатор а хилар. Из бIаьрг бола тIехьа кхоь шера 10 азар сома тайна болаш бIаь совIга рационализаторски предложени ешнай цо. Цу хана уж рацпредложени юкъеъьхьаро паровозех эшаш бола пайда дуккагIа хулийтар, машинистана беш болча балха атто йогIа, слесарша паровозаша деи доза гIулаях цхьаьна довккхар. Хlанз, уьк хана; тепловозий, ва-гонин парний болх дIакагIа ту-лийт, ремонт сиххй яра новкъостал ду.

Дуккхача шерашка баьча балхах йоккха кхаьъьрама опыт ни-шай, дуккаца хIоман эеч баьккхий Николай Данилович. Из ишта хиларо вIашIтехIодолийт техни-кацара кхочушдоаначаш бIаргаго а, уж дIалаьара бакъаьъьчу наьъьча тIа вала а. Дуккхача шерашка тепловоза дизельни двигателлита ремонт еш Николай Данилович хIетайар бригада кул-гIина ду балхан хIанз а дуккха долга.

Николай Даниловича цеха тобарца Богаев Михаилаца моторна блока чура цилиндрий гильзаша выпрессовкен запрессовкен. Шиъ участкерча нахах лаьца бокхача безамца дуца Башира.

Участка начальникс дуца ца дешаделга. Цун барт тайнача пIагIа ъьалIхуьцу ба ши йоIя воIа.

ЙоккхагIа йола воI Радимев воI Назэир дуккха ха йоаннаш пIолI дан участко болх бе дIачу-ешначуа берий бена ухаш бе.

— Со йоаних хилча аз а дергда доккха - доккха ца. Цу чу нах а бахаргба, сона пар баркал а аргда, — йоах Радимас.

Б. БОКОВ.

«Ленинске знамя» яхача газе-та редакне болхло.

МЕХХДАЬТТА КЕРДА КIЕЖ

ИйIаьлачча пятилетка кхоалагIча, ходдамбега шера керд - керда кхаьъьгана сеитIагIанна да Чечена Старогрознечески бурув дettараша.

Духха ха йоаннаш буровой начальникс Черненко Виктора кулгалеш болча комсомольско-гIридой бригадас РИТС-1 мастера Голованов Владимира кулгалеча участка мехкдаьтта йоахача-ра йIалор № 697 йола скважина, цIята комсомольца Дороxин Дмитрий Ивановича кулгалеш йолча бурув дettарий бригадо — № 701 йола скважина, 5053 мер яIоагIача Малгобек район-кIар мехкдаьтта делар цо. Ишта, лаьттан чеиаш тохкачар хьаьхьхар цу чайнан кIаларча мелхнка Мехкдаьтта хIлар.

Хlаьта, хlанз йоаха ха йоаннаш цIи хозача тохкамхоч Казенни Василий Ивановича кулгалдеш йолча бригадо № 702 йолча скважина чура 4905 мер хIоагIарчарна ина бола мехкдаьтта кIеж тохийтар.

Г. АЛЕКСЕЕВ.

«СЕРДАЛО»

2-гIа сах. 14 август, 1973 шу.

КПСС Грозненски горкоме

ТОА А ЕРГЬЯ ХОЗ А ЕРГЬЯ ВАЙ ГОРОД

Вай город... Бокххача безамца ола уж лелаш яха. Столица е районни центр, бIаьшераюха деиз истори дола е керда лаьъьне йолаьъьр бе-бIанна йоаннаш—тIехьара дега хьамсара я ше ваьи хьалкхийнен город, хIаранена лоь пий город шIенеи, хозеи, тоаенеш кхоа. Хетарехь, цунна кхиска а сел хургваш хьатIаенача хьашо «Ма хоза город я шун ирI» аьлча деза а йоккха гIоллаье ца хуьлаш.

Ала аьлча доккха ух тIехьахьеча ханз дукхха хозагIеи тоаенниIеи хиннай Нохч - ГIалгIай-чен столица — город Грозный. Хьалдеьд хьа чубха цIеноп. центрен городан историн хьажхинай заманна тарьяь дукхха хоза эданеш, эргадьъха дикка тоалаьд кхьаьзараш.

Кlеанга гIулакхаш ехохчашдьъаш пархашкеи, сковорашкеи, улицашкеи, хоашкеи хоза лостам бара. бIарга тоача тайнара уж тоаяра.

Хlаьта а белгалдаккха деза, вай замаи хьалаша дIа мадехза-га города боахам бланиген деза иа боагIилгеи. Цу хьаьхьъьа зао нарте Грозненски городской комитете партийни советски органий, министерствай, йоккхийча промышленни предприятей, учреждений кулгалхой хиннача советшне дийна къа-маьлий. Совещанена кулгалдеш вар КПСС горкома хьалхара секретарь Н. Я. Празеньний. Цуп балха дакъа лаьъьр КПСС обкома секретара М. А. Керпича.

Совещанс дакъа лаьъьраша терказ тIаберзабир, улицаш, майдаш, сквераш, бульварш хаииаьъьа, йоагIача бесса цIеи ца еи хIлара. ПоархIаи тIаьнна я ду-кхагIеи-а газонаш, муьъьа майдаш, улицаш инальний бистош. Геттара яйрчча хьале я Первомайски улицагIа йоаа бульварз: Хlаьта шиъта Победа проспектагIа йоача бульвара цхьа дакъен. Цъьаболча улицаш дистоица газонаша бантеи IаIназ, цIигара Iеттдом, хьаьхул хотта. ДукхагIЙолчуа газонаша хIоттор а ца хуьлаш, цу дакъе уж чубIагIаи йоаа министерстваи а Дорожно-Лоатабе мабезара кхоьсаи лоаттабаи ца йоагIача моттигашка эиэашш, бабналаэабпи, соми бохьана пахаиг-га. ПоархIа леи леи нчкаш дIакхуьъ-са моттигаи ШIашIтехьбоахIлга, пидуьъла города тайп - тайнарча инIигашка духха моттигаи я нухкаш Iайна.

Тайнара доаиача дашпад города дулишка - оттадь рекламни шIагIаи, нашъкий ишкаш, указа-телаш, арахьара тIехьажача а дика а кьоистхуьу ни уж. МайдагIга, ра дика ви театрий, кинотеатрий, кхыча учреждений тайп-тайнара нывесхи рекламни шIташ.

Хlанаха гоалаи городера пан-кун, кхьаста а трубоповодаша кабелаш яккачул тIехьагIа, йохаиь частхаи тоаеш духхха ха йоакк.

Горде цIеиои санитарни доста-ни бара йола мероприятеш йоагIача бесса кхоачаш ца ира хьаьхьъьара дош совещаиа чакхъьккачул тIехьагIа дунда от-талю КПСС горкома бюро засе-дане Цига белгалдьъаккар, го-роде цIеиои санитарни лостам хилийтара де оттадь балхаи а бовшаи.

Шоай город езийтарап, из цIеиеи лостам болаш хилийтарап коллективашкий бов бола къаьта-вийнаш кулгалдеш бар юридически организацеи, ведомственна-кара, предприятей, организацей, учреждений, райисполкомий культаихоцкара цIеиканнта къа ца дIахьаьъьа. Цу чакхъьккаи тIехьа-ъьа мелбьъьгаи. Из цIераи тIеи-ъьа долаш хьаьул лаххе вай белгалдьъаьха, кхочушдоапаш.

ЦIеиканнта кхочушбоаларш да горкома хIиицIиеи парапшоаш-гаиаш дIаЙоIара балха кхоачашдеча бохьама, город тоаеи лостам хилийтеи декларийла балха комбоната, спецавтобаза-ра мотигаи цIашIтехьбоахIлга, пидуьъла города тайп - тайнарча инIигашка духха моттигаи я нухкаш Iайна.

Города службаи улицаш цIе-ньечеи газонаша гIулаях дара ширчеи техникаи Iалашъьара кхочушболлаш новкъостаа дай республика жилищно - коммунальни бохьама министерстваи.

Горкома бюро белгалдьъаккар, цIкьаьйола предприятеша а организацеша а город цIеиъьара тоаль хозарап леладелга гIулакха юкъе во дакъа лоаданз хилар, цар кулгалдеш дергда кхочушдаи горисполкомаша тIедекха декларан.

Районашка санитарни хьаьаи дергда кхоачашдара дакъе район-исполкомашкеи больиний куль-гIайкхаиарн дергда цIеиканнта хьаьехаи пIотт районашка, даим тIехьожам лоаттабаи субботни-каши воскресеиикаши кIийсарап уж чакхдаккарап. ДукхагIа хана санитарни пIайрака деноШ мотийта мара дац, хьаулаш пайда дечу, цIеиканнта кхочушдеи-ча, хIаьта шиъта бахарой а.

Шоай доаиача цIеиой долча бахарагра цIеиканнта хьаьекар-да кок-карт цIеиоча санитарни лостам хилийтара, коридораш, электрически сеталаш кIелхара. Шиъ кIарда ха кIалесъьа наь бахача мототашкеи, кошкеи, цIиача удицаиаи санитарни къа-лоттаи тIехьара ша гIулакхаш иIаш-тIехьбоахIлга горисполкомаи райисполкомаштеи тIедилаод парте горкома бюрос. Бюро ошош тIе бабналаэабпи, гIаиои цIеиъьа санитарни лостаи хилийтара де ша гIулакхаш, цига доаи кхочуш-боаиарап йIалаьара наьклаи.

Горкомаи бюрос партие райиомаи дехкарийла, ша цIеиъьа, город тоаеи хилийтарап организацеи дов-зойаш, хIаьта ишта нарна тIе-чIоагIаьъь общественни пайда ша мотийта кулгалдеш ца йоагIача санитарни хьаьл лоттабаи ца-нитарни къа-лоттаи тIехьа-ъьа мероприятеи кхочаш мишта из хьажара райис-полкомаштеи, жилищие райотде-лашгеи, предприятей, организацей, учреждеи, лелара заведеней кулгалдоша беча балха тIехьожам лоаттабе. Парте горкома проп-гаидин агитатор-лекторша КПСС райкомашта а тIедилаод цIей го-ред езара, из цIеиеи хозеи хиларо хьаьсаи лоаттабе-безарап.

ГIИШЛОНХОЙ ДЕЗАЛ

Чехка дIадахар балха ди. Сайре тIаера города. ЦIеной кораш лампаш сога сийрда дальар. ГIирсаш деча майданашкара гIар-тата сеназаш. ЦIей болх сога-ба аьттар подъемни кран а. Духхха ха яьккхар Башира чертежаш деш вагIаш, тIаккха уж дIаха а тетта календара тIа йоазув дир: «... беседа е. гIирсаш лаьа эишш йола материалаш Iалашъе, полиемни кранах дальа сонам бе...».

Ша хаиехьа ваизар из: Хlаьта, Iурра, са белгалло жолелла шиъ тоаеше вер из. Болх духхха бар: гуйре тIалле из йистеккха езаш Советски-юртарен Новн городечеи шиъ школ ер.

«Фунгаiа дль а къалъэь яха еза, Дiавла еза, бераш школага хьеж» — наб а сатем я боабеш духхха дагаухар СУ-9 участка начальника Белхароев Башира.

Участка коллектив дика ер. Башар цунах тешаш вар.— Белхароева участок дикагIачарех цаI я. Предприятеи, дуккагIа дола боалха дIеноп ух участка болаеначеа хьашо «Ма хоза город я шун ирI» аьлча деза йоккха гIоллаье ца хуьлаш.

Ала аьлча доаиача цIе тIехьахьеча ханз дукхха хозагIеи тоаенниIеи хиннай Нохч - ГIалгIайчен столица — город Грозный. Хьалдеьд хьа чубха цIеиоп. центрен городан историн хьажхинай заманна тарьяь дукхха хоза эданеш, эргадьъха дикка тоалаьд кхьаьзараш.

Кlеанга гIулакхаш ехохчашдьъаш пархашкеи, сковорашкеи, улицашкеи, хоашкеи хоза лостам бара. бIарга тоача тайнара уж тоаяра.

Хlаьта а белгалдаккха деза, вай замаи хьалаша дIа мадехза-га города боахам бланиген деза иа боагIилгеи. Цу хьаьхьъьа зао нарте Грозненски городской комитете партийни советски органий, министерствай, йоккхийча промышленни предприятей, учреждеи кулгалхой хиннача советшне дийна къа-маьлий. Совещанена кулгалдеш вар КПСС горкома хьалхара секретарь Н. Я. Празеньний. Цуп балха дакъа лаьъьр КПСС обкома секретара М. А. Керпича.

Совещанс дакъа лаьъьраша терказ тIаберзабир, улицаш, майдаш, сквераш, бульварш хаииаьъьа, йоагIача бесса цIеи ца еи хIлара. ПоархIаи тIаьнна я ду-кхагIеи-а газонаш, муьъьа майдаш, улицаш инальний бистош. Геттара яйрчча хьале я Первомайски улицагIа йоаа бульвара: Хlаьта шиъта Победа проспектагIа йоача бульвара цхьа дакъен. Цъьаболча улицаш дистоица газонаша бантеи IаIназ, цIигара Iеттдом, хьаьхул хотта. ДукхагIЙолчуа газонаша хIоттор а ца хуьлаш, цу дакъе уж чубIагIаи йоаа министерстваи а Дорожно-Лоатабе мабезара кхоьсаи лоаттабаи ца йоагIача моттигашка эиэашш, бабналаэабпи, соми бохьана пахаиг-га. ПоархIа леи леи нчкаш дIакхуьъ-са моттигаи ШIашIтехьбоахIлга, пидуьъла города тайп - тайнарча инIигашка духха моттигаи я нухкаш Iайна.

Тайнара доаиача дашпад города дулишка - оттадь рекламни шIагIаи, нашъкий ишкаш, указа-телаш, арахьара тIехьажача а дика а кьоистхуьу ни уж. МайдагIга, ра дика ви театрий, кинотеатрий, кхыча учреждений тайп-тайнара нывесхи рекламни шIташ.

Хlанаха гоалаи городера пан-кун, кхьаста а трубоповодаша кабелаш яккачул тIехьагIа, йохаиь частхаи тоаеш духхха ха йоакк.

Горде цIеиои санитарни доста-ни бара йола мероприятеш йоагIача бесса кхоачаш ца ира хьаьхьъьара дош совещаиа чакхъьккачул тIехьагIа дунда от-талю КПСС горкома бюро засе-дане Цига белгалдьъаккар, го-роде цIеиои санитарни лостам хилийтара де оттадь балхаи ханнахьа кхоачашделга кхъьеташ-ший депутатий городской Совета исполкомо городской бохазма служебницара, жилищно - коммунальни организацера, ведомственна-кара, предприятей, организацей, учреждений, райисполкомий культаихоцкара цIеиканнта къа ца дIахьаьъьа. Цу чакхъьккаи тIехьа-ъьа мелбьъьгаи. Из цIераи тIеи-ъьа долаш, хьаьул лаххе вай белгалдьъаьха, кхочушдоапаш.

ЦIеиканнта кхочушбоаларш да горкома хIиицIиеи парапшоаш-гаиаш дIаЙоIара балха кхоачашдеча бохьама, город тоаеи лостам хилийтеи декларийла балха комбоната, спецавтобаза-ра мотигаи цIашIтехьбоахIлга, пидуьъла города тайп - тайнарча инIигашка духха моттигаи я нухкаш Iайна.

Города службаи улицаш цIе-ньечеи газонаша гIулаях дара ширчеи техникаи Iалашъьара кхочушболлаш новкъостаа дай республика жилищно - коммунальни бохазма министерстваи.

Горкома бюро белгалдьъаккар, цIкьаьйола предприятеша а организацеша а город цIеиъьара тоаль хозарап леладелга гIулакха юкъе во дакъа лоаданз хилар, цар кулгалдеш дергда кхочушдаи горисполкомаша тIедекха декларан.

Районашка санитарни хьаьаи дергда кхоачашдара дакъе район-исполкомашкеи больиний куль-гIайкхаиарн дергда цIеиканнта хьаьехаи пIотт районашка, даим тIехьожам лоаттабаи субботни-каши воскресеиикаши кIийсарап уж чакхдаккарап. ДукхагIа хана санитарни пIайрака деноШ мотийта мара дац, хьаулаш пайда дечу, цIеиканнта кхочушдеи-ча, хIаьта шиъта бахарой а.

Шоай доаиача цIеиой долча бахарагра цIеиканнта хьаьекар-да кок-карт цIеиоча санитарни лостам хилийтара, коридораш, электрически сеталаш кIелхара. Шиъ кIарда ха кIалесъьа наь бахача мототашкеи, кошкеи, цIиача удицаиаи санитарни къа-лоттаи тIехьара ша гIулакхаш иIаш-тIехьбоахIлга горисполкомаи райисполкомаштеи тIедилаод парте горкома бюрос. Бюро ошош тIе бабналаэабпи, гIаиои цIеиъьа санитарни лостаи хилийтара де ша гIулакхаш, цига доаи кхочуш-боаиарап йIалаьара наьклаи.

Горкомаи бюрос партие райиомаи дехкарийла, ша цIеиъьа, город тоаеи хилийтарап организацеи дов-зойаш, хIаьта ишта нарна тIе-чIоагIаьъь общественни пайда ша мотийта кулгалдеш ца йоагIача санитарни хьаьл лоттабаи ца-нитарни къа-лоттаи тIехьа-ъьа мероприятеи кхочаш мишта из хьажара райис-полкомаштеи, жилищие райотде-лашгеи, предприятей, организацей, учреждеи, лелара заведеней кулгалдоша беча балха тIехьожам лоаттабе. Парте горкома проп-гаидин агитатор-лекторша КПСС райкомашта а тIедилаод цIей го-ред езара, из цIеиеи хозеи хиларо хьаьсаи лоаттабе-безарап.

Кепайоазон дош— доттагIан чIоагIеран

Уьк тIехьхарча хан хьагочIагIерга лаьъьа доаи Нохчеран журналисташа лоаллаьа ядача республикашкара доттагIен буьзам чIоагIеача. Каст-каста лоаллаьош ца цхьана кепаетташ аравуьл гIа-зеташ. Тайп - тайнера дешаша, гIулаьхьашта хетадаь доза уж дергиган а къамаьта юкъера доттагIан чIоагIарга тIедерзадаь да.

28 июле яраьшна хьаь районан юкъара нохчер Къаьбасеев - Хlирай Пригородинан, Черний - Балхарой Урманенин, Нъьсаран районата хьажа яьржача социалистически яхьа хетаьь а.

Цу тIара наха ховрда яхьа гIулакхаш ишта лел, лоаллаьод ишта бах. «Пятилетка ходдамбе-на шера — тха уйрин къаьъьегам. ялача дешашш дIайбалуча хьалхарча оагIо тIе цу яхь ран-ешарча къаьъьсаргашна дIадаьхача ах шера баьча балха итоган цьа-гой.

Нъьсаран район пIанах 13,6 миллион сом яьхь промышленни продукци арахьца еъаш ар цу юкъа, хIаьта арахIиллир 14,9 миллион сом яьхь а. Дiатс, район-ехь хьаьбаш дезадерш цIеханаи-ла бар цу яьх бетта паччаьхьалхенга 1960 тонн шуре дуьхьи, 300 центнер тхан доаха. Декъар—2206 тонн дуьхьи шуре, хIаьта 338 центнер тхан да.

Пригородни район дехкад: 6620 тонн дуьхьи шуреи (план — 6196 тонн). Ишта доккхийча производственни достижанша лоаллаьош чакхдаккхад из ах шу Украинскин района къаьхьегамхоша а.

Шоаллаьен хьоаллаьен оагIоначаьхьаьлен «ДоттагIало яIама хьаь» а, «Нохчийн а новкъостаа ду вайна» яхача доккхийча радиошаи-на кепатехача дешаша. КПСС Нъьсаран районна хьалхарча секретара нов. Бекова Къаьбесеевна-Мирза АСУ-ран Пригородни районна хьалхарча секретара нов. Катенева, цигарча «Чермен» яхача колхозна звеньевой Алагов Тезарбе, ишта кхыбарш а статьеша, къ-респонденцеша хьажоргаш а, районашка бахача дуккача къамех болча наха хьаьлала къаьъьгига, барт - цIкьоагIо йолаш уж бахнера. ПiбьъьгIа оагIуо культурни вахара хетаьь я.

Цу кхаь районера журналисташ шозеш цхьана яралйца газеташ исмер юкъа уьк деношка Нъьсаре вIашагIтохаргга лаьрга ба.

М. КАРАЕВ.

2000 шерара ШУРИЙ ФЕРМА

«2000-ча шерарча ферма» кеп оттаяъ проект кийчьяй Минске СССР Гаьржа доналча Гьаьтгай зона юрта бохама механизации электрификации сча Центральни Гилма - тохкама института болхьяй коллективе. Проекта авторашта хетаюх, ерригача производственни процесеша йиза механизации автоматизации яь яьначчуо Техьаьгта ферме кхъьхьама оборудце 8—9 зза лаккъерьгьа, хIаъта продукци яхьаргга бохь ма мах кхоьгатIа дакъа лохберга.

Гlатта кийчьяна латта Iалъмате йохкка самолет сапна кет ферма проекта гIа. «Розелинг-дохаш детцеи кхъьхьама шура чакхIоьхаш, доаккъашш вIашагIьсдуо боаррамагIа дIа-йоха декъеи оборудовани, микроклимат оттаю автоматически аппаратурен экстренарни служба лабораторешни чуйола йIаъка шоззя вIашIьарьта производственни блок. Цу блока ч1 ферма управление чергера пульта гIуллакх дена персонала дарьхIа цIенош.

Йохкка шин «кхъам» санна шин оагIорахьа дIа-йоха ньржай хьайбанта дарьхIа помещенеш. ДIоьхал кот а долаш йоха секциюка хIаъра кепата кьежжа 800-ягара 2300-нега кхоачаш детта доахан чудоахкйду. Производственни корпус Iохкоаъатучуа («самолета йIога долчаха») я стандартизацин ланни доакъарш кийчду пункт, хранилищаш сенажни башнеи блоки. Керттера производственни секцеш, транспортни магистралаш, технологически лишеш, коровник кхш цхьан тхоь кIал нийсьяй, промышленничун тайпара дуккха пролеташ йоьа йохкха здани а хуIлятаю.

— Дакъа цу тайпара вIашагIьсдIаллар, — яхаш дувш института директора профессора Виталий Викторовича Кацыгина, — ерригача проектана лардеи йIалаъч принципана дувладенна дз. Шура чIехкара процесс — бIарчча цаI болча, пштта тха институте оттаяьча, машинни аппаратурен устройствайи поточни болх бечча система дерза тIа хьаьа хIаллазза йоьа технологически цикл. Из дIайолаяу доакъашт кийдарен диларен операцеигара.

...Дежурни операторо бIарг тIаларта безаш итташ сигнальни лампилагаш йоьаи. Из ферма йиззз йоьа мнемосхема я. Цунга гIоьлла хьеж оператор ерригача механизмаша бечча балхара. Iалъмате дужнаш бувззам ба ферма...

«2000 шерарча ферма» проект я оттаяча хана, — йоьа дIаъо профессора Кацыгина, — массехк лсарлIаме социальни дош кьоастале дийзар тха, — цкъа-дале, соза юхьанца денз тиганзар лаьттанара, моттнгерча юртбоахама производстеа цхьанна а дахькъах кьаста хурйола ферманан - заволесць хьалъе. Тха ферма, малхбузеи хьарча агробиизесо футуристически проектагIа ераш санна йоьанаш, кхин леладарца айхха юхьанна йоьа производственни поцраделенн лоарлIаш я. Масало, ялат, комбайнаш тIара доаттIашехьа а чакхдаккха доакъар кийдеча пункте а ферма - промежуточни складашка а дола. Кхаьнера доаттIашехьа а цига долч тIожем мешеи доакьяраш а, корнеплодаш а. Цйй аргIанна фермо кхаш лелдерашта а тел иерттта органически удобреиеш. Проекта поллагIа бапхало — фермо болх бечча хIна цуи иэз совбаха торо хилар. Из йIалла хала а доаъаи ду — корреннкаита боксан а йолйн йоьа секцеи кхы тIа а хьаIъарга наькъьаца.

«2000 шерарча фермо» оалангара

Къона ГIишлонхой

Кердача ГIишлоний зама аргIдар аз вай замах. Из пштта долгга ховрдда тха Малгобске вепачча а. Лоаццача хана къьнача Малгобске юхье таханара, лостам богIа, керда город урагIьяьй ухха-за. Хlанз а сиэча темпашца оьалъеш латт уьхза гIишлонашгиганташ. Цу гIуллакх тхоа гIо деш бе Болгарера бьыкка доттагIий а.

Из бохкка, хала боьх бер малагIчу ханара нах бе аьина зем бир оаха, комсомола горкома болхлоша. Гучадьлар: гIишлонхоша юхье геттара кIезига кьонгIой бола болга.

Цхьабараша хетаделар: из професи кьошало довргIоначш селла бехкгохкаме а хала а я, аьина. Киришкаца, марк'ала гIуллакх дола саг ха яха, вахара оьит болаш, саг аьида вена, йоазар шар.

Нийса, хетанзар тхона из уйла. ГIишлонхочу професи а хала. Хlинца циз, хьинар деза, гIалкха къонала эшар я. Пlакха мишта сзарбга уж цу балха кхье, мишта шердергда гIишлонхой муГIаран кьонтехех, хIин дагадьяла бала йоттIаш тоа а ей сецдау Iоуза нехкалъгтеп газ, нийсьо, тоа а ю ап-паратурет резервуарашгара бу стаий устройствашн, шварни ерттта лиин механизмаш проводи тедалуш Iойгз мехкадьтта автобешкапка хьагуду, геттара кIезигдаьй предприятенкара аруухча хина Iоуха монгIа.

Промыслента чухьара мехкадьтта продукци хуъшаш тоьеш-ца балхаш дьаь, тоаьй 11 резервуари емкости, йохметтаотташ 114 оба-лаяка, 28 амбар-мехкадьтта хьадуларгIаш, шар чурен мехкадьтта проводаш хенденарчаеи хьагулъяьй 1471 тонн мехкадьтта. ЦПIПН мехкадьтта паркера резервуараш лертIаьлхой, иштта дуккха кхьдоаь а бадда1 дьаь скважинаш сонщара бахьанех дIовш-дола мехкадьттен газ кIезигдара.

ЦПIПН-ера чакхъяьха мероприятеш бахьан долаш 630 тонн совгIа мехкадьтта хьодьяь, из хьагуду, Iамашкара, отстойникашкара ца хьачуук.

Мехкадьттен газ ца дойтар дукъе РИТС-аьнка чакхъяьха мероприятеш бахьан долаш 1991 тонн мехкадьтта хlоьй, хIъта ерригача «Малгобекнефть» НГДУ 497 мероприятин чакхъяьхкарах 1973 шера йьалъара 6 бетта яхоза да мехкадьтта 2021 тонн хиннад.

ЦПIПН, ЦКПРС, РИТС-ай пе-хашкен бригадашнех, «Малгобекнефть» НГДУ яхьча подразделенешка бетта-бетта болхлой собраненеш техничесечи совещаненеш ю бедаьлаьй. мероприятеш шиъта яхоачашцо хьожаш, хаьлда предложенеш тел мехкадьтта доврца къонсеи дикагIа лоаттабара тIаьрзаеш. Цу собранешкара хетаделар мероприятеш яхоачаш бI яра бахьанаш, мехкадьтта доаре бекке барашта чIоагIга кронтина ю, дикагIойла ма бевгалбаьлга.

Мехкадьттен газ доврца лоаттабечча къонсема къьастта лоарIаеме предложенеш ювша дIаучтеп Центральни комиссеен НГДУ чугладьяьтта.

Ала деза дз, тоххамех а халлакъа тIехьожамхоша чакхъяьхкарна мероприятех хьахиннараш а шерра дIадолийтаро мехкадьтта доврца доаттабечча къонсема дика ваьтта боаккхъа хIар.

1973 шера хьавхарча 6 бетта 19 собранин техничеси совещаненаш яьй, НГДУ «Iазьожаяе группин 5 масселан яьй, «Iарцхал» яха 9 пенгазет, хIалъа тIехьожама 54 листок аралхIадй.

Мехкадьтта доврца къонсем Доаттабара мероприятеи чакхъоахуча къастта белгалбаьнаб

МЕХКДЬТТА ДОА ЦА ДАРА

Мехкадьтта продукташ кIезигагIа йоьарIйола наькъьаш Iахар дуьха 1973 шера мае — июне масеи мегге тохкам баьб «Малгобекнефть» НГДУ. Цу гIуллакха вIашагIа а елла болх беш я Центральни комиссеи. Хаькъа тIазьожама группанен постпеи, болхлоша а шпекпеприна а цехашка, предприятешка тохкамаш дьь хьанкхьаьча материалашкен тайна. нача предложенешкен хьажа хьаье, гучадьлина хьоаьхьабоаьрца дIадахара тIадерзадь белгалгара гIулакхаш чакхдоах комнсее.

Уж гIуллакхаш чакхдоахаш болх беча хана керда резервааш леи, мехкадьттен газ йоьа бахьанаш гучалаьара сихха да деза дз.

Ерригача РИТС-аьнка хIаданна тохкам бу скважинашкара оборудовани айхнйтг, вIашка отта-яьний, лаьттан тIаре насосний оборудовани, мехкадьттен газ хьаува преводаш тIахдаьй яьй хьожаш, коллекторашкарен мехкадьтта парнй коммуникацешка, рен чона задвижкаш хуъш, айхнйта вIашкоттешан йола мехтташ тоа а ей сецдау Iоуза мехкадьттен газ, нийсьо, тоа а ю ап-паратурет резервуарашгара бу стаий устройствашн, шварни ерттта лиин механизмаш проводи тедалуш Iойгз мехкадьтта автобешкапка хьагуду, геттара кIезигдаьй предприятенкара аруухча хина Iоуха монгIа.

Промыслента чухьара мехкадьтта продукци хуъшаш тоьеш-ца балхаш дьаь, тоаьй 11 резервуари емкости, йохметтаотташ 114 обаалаяка, 28 амбар-мехкадьтта хьадуларгIаш, шар чурен мехкадьтта проводаш хенденарчаеи хьагулъяьй 1471 тонн мехкадьтта. ЦПIПН мехкадьтта паркера резервуараш лертIаьлхой, иштта дуккха кхьдоаь а бадда1 дьаь скважинаш сонщара бахьанех дIовш-дола мехкадьттен газ кIезигдара.

ЦПIПН-ера С. А. Коков, И. Д. Серебряков, Р. М. Коков, В. А. Конецков, №№ 2, 3 йоьчь РИТС-ашкара Д. И. Зимовен, А. Ю. Машуков, Я. С. Лупенко, С. К. Мамилов, М. Б. Матиев, А. Н. Ерохин, М. М. Дальгов, М. Б. Горий, Н. В. Гапошкин, В. Г. Безуглов, В. В. Мамцов, И. И. Зарудпев, И. С. Антонов, ЦКПРС-ера А. Д. Коков, А. Л. Мемой, И. А. Ткачев, А. Ю. Шогенов, Д. Ш. Чуприков, дуккха кхьбараш.

Цхьабаьара, НГДУ, цехий куглахома, хIалкха тIахьожамхоша, профсоюзни комсомольскни организашеша селлара бокхха болх чакхбоахашеча а мехкадьтта продукташ йоьш моттнгаш нийсьу. Масала, дIахьа бIьлхара мехкадьтта продукци хецаьлар бахьан долаш 37,6 тонн мехкадьтта яйнай 1973 шера хьавхарча 6 бетта. Цу кехьа алаех йоьанай моттнгаш газа 3672 кубически метр. Скважинай бертешкарен насосний оборудовани телха а мотгIаша хиннад.

Цхьатлаллар бахьан долаш лоарIаеи да бен резервуарашкара дайна мехкадьтта 45,2 тонн хIлар 1973 шера хьавхарча 6 бетта. Бакъдар яьча, ну дукха тIезазгIа да 1972 шера дайначу, хIъта а из хIанз я тоъал дукха да.

Материально - техничеси Iалашо хIанз а ю вIашIехьажамхой. Цхьабакъда, дукккха халонаш хьалхашка" лаьтта яле а «Малгобекнефть» НГДУ мехкадьтахошка толаме чакхъяьхай хьалхарча ах шера мехкадьтта яьсиигагIа дойтара чакхъяьха еаеш хинна мероприятеш. Доагора хIара килограмм бакъдаь долаш кьоасан доаттабеи ба.

Е. САВИНОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ инженер.

БАЬЦАДААРАШ ШОРТТА ХУРГЛА

Пятилетка хьоалаялча, хоздамбеча шера паччахьалхенга 3200 тонн баьцадаараш доаха дош деанпад Аьсин Мартэновнч райо-на Орджоникидзе цIерагIа совхоза кхьаьгIамхоша. Шозй деккар хьоачашдара дерриге низам тIаьлхиита хьаьлет лар хIанз.

Дика тхьаннаш баьцадаараш. Масала, Аьсин Мартэн Волгай пойпдорари. Планагта 1100 тонн дIаэла еаш я уж. Хlанзаь 97 тонн толашгIа йола помидоран дIвенай совхозо хIоьттинарин заводашка. Хьалха хьаьуза пIрёаш шиъ план гаргIа дIаенна бIаьнибашдаараш кхедераш.

1973 шера ялати лаьттанара йоьа кхьйоза продуктанна дукъха мехкадьтта парнеи ерзаш-ца балхаш дола 37,6 тонн мехкадьтта яйнай 1973 шера хьалхарча 6 бетта. Цу кехьа алаех йоьанай моттнгаш газа 3672 кубически метр. Скважинай бертешкарен насосний оборудовани телха а мотгIаша хиннад.

Цхьатлаллар бахьан долаш лоарIаеи да бен резервуарашкара дайна мехкадьтта 45,2 тонн хIлар 1973 шера хьалхарча 6 бетта. Бакъдар яьча, ну дукха тIезазгIа да 1972 шера дайначу, хIъта а из хIанз я тоъал дукха да.

Материально - техничеси Iалашо хIанз а ю вIашIехьажамхой. Цхьабакъда, дукккха халонаш хьалхашка" лаьтта яле а «Малгобекнефть» НГДУ мехкадьтахошка толаме чакхъяьхай хьалхарча ах шера мехкадьтта яьсиигагIа дойтара чакхъяьха еаеш хинна мероприятеш. Доагора хIара килограмм бакъдаь долаш кьоасан доаттабеи ба.

Е. САВИНОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ инженер.

ЗАПОЛЯРЬЕРА АТОМНИ ЭЛЕКТРОСТАНЦИ

Поларни гомал дехьа, Кольски ахгIайрен тIа, хьальеш даьт 880 эзар киловатт иша бола атомни электростанцин. 440 эзар киловатт иша болаш болчу эгIара малIаш ца хьоастеческих блоке гIишлой – монтажни балхаш хIанзаье а дIадоладаьлаш.

Кольски АЭС — кагIрхой гIирс. Мехка тайп-тайпарча городашкара къона специалисташ баьккаеб ухха-за. АЭС а цоаш бахьрбола город а хьалъе. Кагирхой гIаува романтикно ийза ца Iеш, Кольбаседе эгIайаккхъаргIойча' Iалъмате йоккхийча планаша а. Ухъаза практически боарам боаиаш йоккха парГIато я цIрна шоай ниэаш гIадоахийта, фу дуларга хьахоьха.

АЭС-аь гIолларз са гид—реакторни цеха оператор Щеглов Владимир — цу моттнгашка ва, хьалкхийна, школа кьккха ва. Ленинградски политехнически институтера дешар чакхдьяьнатуп тIехьаьта шиЙ Кольбасеаене, хIанз атомостроителий городе юхаенаеа из.

Дукха ха йоаццан хиннача проектай выставке архитектораша

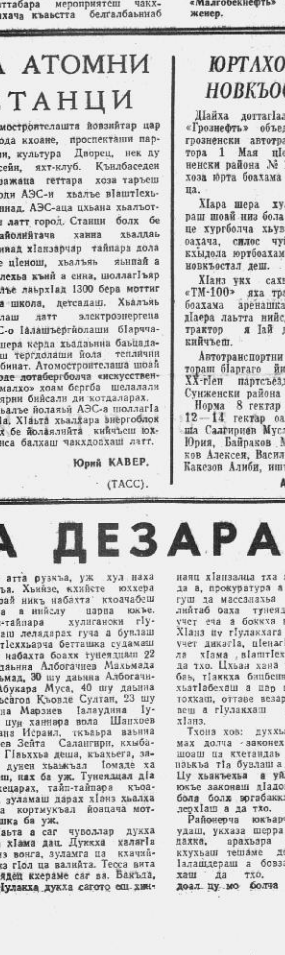

атомостроителаата йовзийтар цар города кхоане, проспектани паркеш, культура Дворец, нек бу бассейн, яхт-клуб. Кольбаседен пейзажица геттара хоза тарьеш городи АЭС-и хьалъе вIашIехьдьяьнад. АЭС-аца цхьана хьальотташ латт город. Станши болх бе йолайолийтача ханна хьалдаь дьяьнад хIанзярхар тайпара дола чуе цIенош, хьальъь яьнай а алалелха яьий а ена, шоллагIар хьалъе лаьрхIад 1300 бера моттиг йола школа, детсадаш. Хьальъь йоалаш латт электроэнергеца АЭС-о Iалашъярйолаши бIарчча-ца шера керда хьадьяьна бальдаьлаеш тарздалаш йола электрический комбинат. Атомостроителаца шоай городе дотабергбола «искусственни малхо» хоан берггба шоалалаеа. поларни бийсали ди хотдалараз.

Хьальъе йоалаш АЭС-а поллагIа яртIа. Хlъта хьадьара ЬиергоблоК боаьк бе йолайийтта кийчъеи ioхьеаеа балхаш чакхдоахаш латт.

Юрий КАВЕР.
(ТАСС).

ЮРТАХОШТА НОВКЪОСТАЛА

Дайка доттагIах хоттаеннаа «Гроэнефть» объединение Старогрозненски автотранспортни контора 1 Мая цIерагIчеи Гроэненски района № 15 йолчен сохоза юрта боахама къаьлетамхошца.

Хlара шера хул механизатораш шоай низ бола тагачаш а нйце хургбола. Цуьтакама дьлътта оазуча, силос чуйоллача, иштта кхьдола юртбоахама балхаш деча новкъостал деш.

Хlанз уух сахьаьте а барХI «ТМ-100» яха трактораш я цу боахама арёнашка культурап цIера дьлътта нийсьеш, хIаъта ши трактор я Iай доаханна силос кийчъеи.

Автотранспортни контора трактораш бIаргаш йин а XIX-гIеи XX-гIеи партсьёзда цIерагIча Суженскни района колхозашка а.

Норма 8 гектар мара йоацача 12—14 гектар оаз трактористаца Салгиреев Мусле, Шйнъюов Юрий, Байраков Мингата, Русаков Алексеи, Василихин Трофима, Какезов Алибй, иштта кхычар.

А. ТИЩЕНКО.

АРМЯНСКИ ССР. Ленина орден академи-биорокански астрофизически обсерватори мирозаин гохача центрашта юкъе йоккхачIа ярех цаI я. Вселенни Iомаара иссторен лоно алайаьца чуйоьлай ерригача хьажеллеа пай тайпара тереш, майра идеш, гипотезаш, открытеп. Дерриге бIаргагача телескопой бIаргаца саг, гарга дозадалъя къьара седьлай.

Биорокане хIаййалай звездни ассоциацин, галактика яраш хуьезалара хьинаре роьз оттаяй, кордалъя бIаьш сийрдалелха седьлай, хьана а нийсьча хьале яхханза йоьа объекташ. Царех ияьаш йоьа сердаш цIеношца йолчу хана кIезигагIа а дукхагIа а хуълаш хуъшаяуш я. 60-ча шерашта юкъе обсерваторе телескопаша геттара «йоагIа ультрафиолетовн изучени ю звездни системаш хилар гучадьяьккхар. Дукхача мехкий астрофизикани, Iомени а института хIаййалаь 500 галактика. Уж Биорокаи хIаййалаар ва Армене АН академик Б. Е. Маркарян. «Маркаряна галактикаи» аьина цIи тиллз я уж.

Советски а къьна механикара а астрономаш кастнеста Биорокански обсерваторе хIаййалаш-ца-уж.

СУРТА ТIА: Шьндгз системагIа йоьача метровой телескопа юхе (ьаркьъяьра аьтгехьа) венгерски Iилманхо Лесло Сабадош, Биорокански обсерваторе эламатIвола Iилман болхло Чанушин Олеся, Болгарера аспирант Цветков Милчо.

Э. ИСЛАКЯНА сурт.
ТАСС фотохроникера.

ЦIЕНОШ КХЫЧАХЬА ДIАУХ

Керда хьалъеи латт Москвара центральни районаш. Дукккача улицашна, тишденна гIирсаи йа а доаъаш, хIанзарех лакех заденеи къьлеш латт. Хlинца-ммнй пахьтаьш цоодеш керда-ваьрда доттажин, майданаша реконструкцин еш латт. Цхьабакъда, столицани керда планировка ечя наькъа тIа халонаш а. Города къьнарча Москвара ах тIа деза историчесни архитектурнни памятникаш да.

— Цу тайпара заденеи бохаьь дIаяха йиш яц, цхьабакъда къьнарча моттнгашка йнтв а йаппгIеша тухьа гуда, хIанз къьна цар новкъарйде ю керда проспекташ яхкара, нзькъаттнер майданаш реконструкцин яра. Цу тайпара заденеи бIарчча хотуъаьлга уж тохкамаш шоаргда моттнгашка дIанхьара мара, — йоьх цу тайпара багIан дьлча къьнарча болча спецнальнстех цхьанне Главмосстрой-ехьа. Хlинца-ммнй Iоннн Перельштейна.

— Москве заденеи дехьа-сехьа яхар, — йоьх по дIаъо — шнй истори долаш болх ба. ЭгIара къьлеа 1897 шера 100 метр гаьна кхычачIа дIадиьлъеп шоззя вIашгIардьлъ кирпичний цIа. Хlана вьнча московски цхьан вокзале машинникъ Куликов гIирсаи моттнгашка хинна а. Цхьабакъда столицера дуккхаза вIашгIарьлъ кирпичний заденеи бIарчча дIакхъьлъяьча пнсара дIадолийтаеша Iохьабола центрашлун шерашта уъаьга.

1937 шера Москве кхычачIа дIадиьлъеп Iбх цхеззз вIашгIардьлъ цIеноп, 15 эзар куйметер обьем йолаш Iохь дезеп Iолаш 1897 шера 100 метр гаьна кхычачIа дIадиьлъеп шоззя вIашгIардьлъ Московски бIаргай клнннческн больнпца чухьнна здання дехьа яккхар а. 14 эзар тонн сий йоа яз здання Горькне улнца Iара 90 метр гаьна сатнй-нача перезуке дIа а йиьа 90 градус йьа а ерзяна Iоегlай. Из зеча ханй медпцннскнх учреждеппе шнй болх юкъаГIабыкхабаш: паглашна унахой хиннаб, болх дарбаи кабнпеташ хиннай, кхнметтел хирургнческнх операцеш я нъй.

Дехьа-сехьа мишта йоьх здание?

Здани дехьа-сехьа яккха гIотталс хьалхагIа из «озва» яа. Из хьалъеч хана цуьах хетта хIара дакъа къьаст-къьаста мел деза да хьожаш доарХI. Цуа тIехьаьгIа цIена кIал болатт ранй оттаяь. КIал чархаш а йоазкаш долча гIаббал тIа а йолаш йоьа из мишпннаьлъа дIасьсаи тIа оттаю. Цу сельсаи тIа гIолла нпкъ бе доллау цIа. Из дIаууз электрнчески лебедпнаш делаеча блокашеи тбосаиеп.

Из тохкадьа пIахьоьп сел дукха ха а йоаи. Юкъера лаьрхIача сёхьата 10 метр снха тохкаеш хьу заани. Цхьабакъда дIалаьхь цIа нийч а дьь кердача лорда тIа на Iогlдеагlа дIалаьхьа 3 бетта-гара 6 беттага кхачалъда хI йоал.

— Цlа кхычачIа дIаьхьоча хана цу чу бахача наха малагIа новкъарле хул?

— Ер ца йиё аьина, цхьаккха новкъарле хIлар, — жоп ду инженера Перельштейна. — Цlа кхычачIа дIаьхьча хIна цу чу, бахача нпхта мал эпна кIама долаш да: болх беш я тоннель, водопровод, канализаци, телефон, электричество. Кlаргача чура хIамаш мотгIаш хьоачу — дIа-хьа отгап. Корах пIахьоьчча маттахьа доаккхаш дпй-дпей.

— Москве хIанзчул тIехьаьгIа шоай моттнгаш хуъша езарш малагIа заденеи я?

— Хlанз столица дегIадоалъеча генсраль ная заденеи хьожажа эгIара хьалхарча оргIанна хьолаккха этгап цун заденеи рабочаша реконструкцин ирё доаи. Хьалхарле а дьъа доорхIамегIа, Москвани центрани Керда планировка яра уух гарггарча шерашка газнала дIалача бе-бетта моттнгашка кхычачIа дIаьхьа езарш ахаеп сенгIа дерзш дукккхаза вIашгIардьлъ цIеноп а долаш бо-ла 50 гаргга объект.

КхычачIа дIаьхьа проект, отгавай Калинина проспектера А. В. Вучева цIерагIча архитектура музей чуйоьлча къьнарча здането. Дуккказа вIашгIардьлъ из здани кхычачIа дIаьхьа нпзкалча да лала гIолла метрополитен линпи йоаан хIлрарх. Цудухьа проспекта «йоаххалъя масселх итташ метрап хьалхо йоаккхорьгьа музей, хIъта цуа тIехьаьгIа—15 эзар тонн еза йоа из здани 90 метр кварта1а юкъе чуъорьга.

Новокировски проспект юллаш хиларца дувладенна цIеззза вIашгIардьлъа цхьан цIеношка бахача наьха 110 метр нпкъ бе безарбгба. 140 метр гаьна кхычачIа дIаьхьоьча столицера йоаш йоча «Прага» яхча ресторапа здани. Цхьабакъда массанед а «котбарбга» Баумана улнца-гIирча дукккача вIашгIардьлъа цIеношка баха наь. Шоай квартнрашкара ара да боаллаш ши бIаьн ах бIаьн мер гарга нпкъ бергба шар.

Заданнеи гIирсаи сихха-сехьа дахара къьастта проектно-гIнщон управлени вIашгIардьлъай Моссовета нсполкомо. Из кердача техннкнна кнйчъеи я, гIаннка чу дIаха снхагIча дарегIча маьхаи дс йпш хуггяа.

Игорь ТВЕРСКОЙ,
АПН корреспондент.

АТТА РУЗКЪА ДЕЗАРАШ

Социалистически яхаьр эгIара дохлла кхайсаьар: къьзьегар — хIама, дегIа могача, низ болча сага деккар а пун сий ййду гIуллакх а ца. аьина да. «Болх ца бечо, яьщи, Тахан а бIйнабо ну йоаллаеча дешай чуъоьлаш йоаш йолаш я бан, хIана аьча хIаранс ьхнар, хIаранс дакъа эш юкъара рузкъа Iалашъеча.

Вай йойчча В. И. Ленина цахддаш хьалхаделхад: йовсарашна, спекулянташца, туненздашца тIом лоаттабе, гучабака, мелаб да. Нйлкъюкъа йоаттабе, хIана.

Из гIуллакх дIаъо кIозргIу КПСС Программа тIа. КПСС XXIV съезда решеннеи тIа. «Коммунизма морала котало йоаккхаларгIан, нагахьа саццо цун интернационализм — къайлаха гIуллакх Iоаде гIертарца, кхъаьш ййзарца, туненздташца, йоакхарца, сохькхаца, маларца, кIнча вочча гIуданхашца вай пахддаьш лира къьосам ца лоаттабой.

Уж доккхий а бехктохкаме а дехьарадш ихоччаьдара тхоай

Наьсарера гIуллакхаш мишта лел дувларгда аз. Юхьъаьца а ала лов: наьсархой — бизза таханара хамаи нах бе, аьина. Дувзара, лелара, бахара, кхъьтгара, дуйен сенкстам аЬбалара, — масса доь-на гIуллакхашка дIаллача — заман нах бе уж. Пlо тха кьонача города кердача предприятешка, оргIанизешка, учреждешешка, пlо хенина, фермашка — массанна а гурба шоана тха хьанар дола кхъьгаргIой, масеапахь а хоалурьа шоана пар Iамерзал, хьалкхаптал. Сона, духха ха йоаццан ухъаза бох бе нанна а кердача сага, кхъьстта хоалун у же бегаловаш.

Хlъта а дезала юкъе а мича хул масеапар къьстарга. Уъаза а нийсьу дезала юкъе пIолабайна нах. Юкъ-юкъе цар деча зелаша, домаша, харцхьарча наьхьаца бохам бу наьсаохошта.

Дерриге уж дуламе гIуллакхаш кергI мел дувларгаи дуккхагIа дочча даькъе балха-таха бочаш, дев дайна лела нах ба. Тунеадашта дагадоа во хIама, дарца

деза атта рузкъа, уж хул наха новкъа. Хьайзе, кхийбте юхъера а шоай ниъ набахта кхочачбеш дукка а нийсьу дарца юкъе. Тайп-тайпара хуллаксеи гIуллакхаш леладарх гуча а бувлаш ух гIкъьакха дIалаьча — заман нах ба уж. Пlо тха кьонача города кердача предприятешка, учреждешешка, пlо хенина, фермашка — массанна а гурба шоана тха хьанар дола кхъьгаргIой, масеапахь а хоалурьа шоана пар Iамерзал, хьалкхаптал. Сона, духха ха йоаццан ухъаза бох бе нанна а кердача сага, кхъьстта хоалун у же бегаловаш.

Хlъта а дезала юкъе а мича хул масеапар къьстарга. Уъаза а нийсьу дезала юкъе пIолабайна нах. Юкъ-юкъе цар деча зелаша, домаша, харцхьарча наьхьаца бохам бу наьсаохошта.

Дерриге уж дуламе гIуллакхаш кергI мел дувларгаи дуккхагIа дочча даькъе балха-таха бочаш, дев дайна лела нах ба. Тунеадашта дагадоа во хIама, дарца

ханиш хIанзалца тха милише а, суда а, прокуратура а оагIанш. Из гуш да массанахьа а. Маьшбалийтаб оаха тунеадашта. Цирна чеч ду а бокхга кегIр боаьл. Хlанз ну гIуллакхаш хьожаш а, чет дикагIа, цIерагIча леладерйе-ла хIама, вIашIехьолаккхаш а да тахо. Цхьан хенан ужет а отгабо, тIамбола бешбина тунеадашта хьатIабехаш а цар вахара никъ тохкаш, оттаве весар балха оттавеш а гIуллакхаш леладу оахх хIанз.

Хlона хов: духхал кхаььегамах долчу -законех бокъонца шоаш ца кхетандаь тунеадстта наькъа тIа буьлаш а духха пийсьу. Цу хьажеллеа а йиё ец, наха кхъьк законаш йлдоьзйтара бен болу болх оргабаккха, кIозргбе лерхIаш а да тхо.

Райончерча юкъарчча вахарах удаш, укъаза шерра боахамаш а дахка, ораьхара сон хьатIакхуьлаш тешаме доаца рузкъа Iалаидгаран а бовзаш Iочагбоаханш да тхо. Доаккха за доал ду мо болча наха». Цар

Ер массеьк шу да Дошлакъ-Юрта вахи Сагов Аддал-Керана Iалдал-Сохйн шиё сесаг а тIехь «йис лоам тIехьаьккара» дIакхо сом доаккхаш вола. Бlаьсти яьча цIа а бакъяе, шоай йоккха бох да а йийи, коа-керта куьг а техе юхаболх уж. Гуйоаца цIа а бахъяе чуэш. Иштта юртоаца дIакхо ваххра дакъа а лелдеш, дуна-ца шийлара мIара миссел пайда дIа да луш бахаи бох нах духха бе цу юрта. Хlъта а юртоосета «хан» «гIиз уж. Из биорокатчески дешар дIадоахаш а кIаьхьаш лохаш, тохкаш я пайспоэком а, тхо а, кхьйола оргаиаш а.

Юртакхарча нахха бешамаш шоай нохма тIа боалаю, хIъта сон лелдеу хьабоаш дIадахийтара Сагов Адд

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГIАЛАХ ДОЛА ДОШ

В. И. Ленина кийг а яь, цо хьалхле а ешт толаме чакхъяьнача Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцех адамашта даьна эггара доккхачIа дола бераг да цо халхъашта юкъе оттадь цIаккха дохаргдоша доттагIаг. Тайп-тайпара кхамех бола наха шоай парГIатон, нрази бахьанге доаттабева кIоъ-самех хьажинна а, болаг мо чIоагIденна а да из доттагIаг.

Советски Союзе дахача халхъийг доттагIаг дувнаш хезача массаза а дагадох сона се цхьайттIаргIа шу лоладенна кIаьйк волча хана хинна цхьа хIама. ВIаьккийча наьха тийшача балхах, цар пIур юкъе боллар бахьан долаш, цIа а эъа а дуккха нах а боббеш доккха дола хIара таяна тIоЙ-Юртарчен хIирий Отаращкарчен наха юкъе. Из дар 1920-ча шера аьккн. Дов хилар, цхьабахьа, Советски IаьIалла внкалинна, вайнаьха а хIирий а Коммунисташа хьакьъат а луш, шинна оагIорахьарча кхьаьгамхоша кастта кхетадар шоаш мел доккха гIаьят ваьл.

Боарамал тIехIоалаш цIаьхьенна йоачан ахархошта кIорлаеш хул. Иштта кIорлаеш цIаьхьа тIера а яьнна, йийбьна а яьнна, халх гучабелла мо, дега тоам дулаш, IаьIаьмате доккха маIан долаш дар доь хинначух тIехьаГIа иттех ди лаьчча хиннар. ТIоЙ-Юртан Отарашкенна цхьа-тарра таяна хургдолаш арахьа, машинаьхьа йисте сийнача баь тIа нийсьлача истолаш тIа шунаш а оттадь, цу моттиге кулге баха а, тоам бе а, дах-маIа а, яьнна, вIаннаГкхийтар шни юртара нах, Гаьпаро цу нахага хьежаш дар тхо а — доллача хIамагна а духтIадовзара сутара бераш.

Сигала цхьаккха морх йоацш дийкъа денача дийнахь делкъа тIехьаГIа дар из. Цига гулбенна шуне баГIача нахага кIоаргга деганка, дужап кхамъаь дар цхьан хIирий хьакъмо. ТIехьаГIа хийра сона из областерча революционни комитетера Такоев Симон хиннилгап. Ах бIаь шу соагIа да яьнний цу дена дена. Сона хIани лагадоьгIачох. Симона цига даьча кхамъаьла керттера маIан уьх таийпара дар: цо лоьалхой де, йоахар цо, шийгара цхьаьккха но хIама, эали доаца хIама бIарга а на дайташ ,этгара дуккагIа дораве вехар лоьлахо ва, яьхад хьаьжьаь долчу пахь; кхьаьгата гIаьIаIан хIирийн, лоалаьла уллача шин юртара нах, шуга як аз: шун цхьаьккха хIама даь шоайла кхъеташ, цхьаьккха баьъан дап цо бIаьIаIата, оаш шоайла наь бобба. Кхьаьгатеш юкъ-юкъе хIанн а кюрта айбе гIертача белогвардейпаштен товр а ца леладелг, машар бе деза оаш, вошаг хотта деза...

Симона кхамъаьл чоагIа хиннучух тIехьаГIа, кемачуп дог тохаделлийтан кхамъаьлаш дир цига хIирий а гIаьIаIай а вихалаца. Дог чIехкаш бIаргег дувдача хи тIаьламаша можамаш йоацш кхьаьгатеш кха бар цига. Нанас бьа вежарий санна, цIенача дагара вIаьш марха а лелхаш, машар бир цар цу дийнахь.

Шоаштке хьоатта шу дьашпад цу хIама деза. IаьIаьмате дукха хIамаш хувцаденнад цу юкъаГIа, цхьабахьа, цу дийнахь, шоай керттера декхар кхета а дан, кхонахьаша баь машар бохабанзен цIаьккха ца хиннача таймара чоагIеи да хIанз.

Хьалхий доттагIаг Цунах хетта, даггара хоастам а беш дагаух таха, Советски Iаьдал эттача хьалхий доттагIаг из.

Массе кхамъаьта юкъера доттагIаг да советски кас нив болаш а, хьаьхьал долаш, дегаш цIена долаш а баьр. Оалаш да: «оалхазара низ гкъамашца ба. сага низ — доттагIашца».

Массе кхамъаьта юкъера вошаг, ленински доттагIаг чоагIаIдарах, царех массанех а баттгаIна цхьа дезал хиларах чоагIа шерлу, вай республика «доаттаг» тахан хIара нохчочун хIара гIаГIатчун боьхо я, Шерпов Асланбекех, Ахриев ГIапурах, Нурадилов Хаинашах доахрIаш санна, Ленинах а, Пушкинах а, Гагаринах а, ишта кхабарех а цIан цIа мехка къонгаш лархIа. Тахан хьога а, сога а, цунга а — хIара соаетски сагага хийцна ала йийш я: «Вай Ленин», «Вай Пушкин», «Вай Гагарин». Ишта да ленинский интернационални доттагIаген закон.

Эггара низ болашгаГIа малав, яьчча, дика доттагIай бар ва, яьхад хьай дахьа. Шоайла барт бохча нахьа а хIанн а низ цхьаьккха фувь оазе.

Из хьайна бохкка форд Ша хинна соцдарба.

Хамхой е IцIхорой шахьарашка вахьа хIама из, Эса-чIожа е Пашми-агагIа вахьа хIама, АргIа-ТIехьашка е Шолжа йисте вахьа хIама из, е кхычахьа вахьа хIама — миччахьа вахаш, фунна1а деш хиннавале а, гаьнна хьаьха-бахьа-на вай дахьиха цхьаьнне чоагIа хьаькъал долаш ьынад: «Эъар гоор-отт дар вейнар, эъар йиш-ша дар баьннаь», аьнна. Эггара хьалха из ьынчоч геттара дика кхетадеш хиннад хало тIаэттача ханз оагIув хьаллада, сагото кхьаьчача хьана хоза дош яа, дог кхета доттагIа, гаргара гар ооанаш внсну тIе-тIе кхета. Иштта маIан долаш да вайнаьха хIаь нхьакха кнна а: «Цхьан кхерах гIала хиннаш, цхьаьна баьрчун оаз нийнаш».

Вайнаьха интеллигенцена хIара черрв-шера Москвера, Ленингра-дера, Ростовера, Саратовера, Астраханера, Орджоникидзера, ишта кIоча городашара лаьклера дешара заведенеш чакх а йоахан, кердда пах йокъъуьх: лораш, экъархой, инженераш, партийнин советски оаттаг йоахлоь. ЦIьаьбакъа, хIанз республикана тегара доаттагIаг спецналисташ тегара Нохч - ГIалгIайчен университетера Грозненски мехкьаьштта институтан я.

Эрсий я кIоча кIамий а нохкъостанца, Коммунистически партедаллзара ера йоахкоунца вайнаьх хьалхIийнад коммунистически кхетам бола ноахал.

КПСС XXIV съезда решенеш тIа а, СССР 50 шу дисара хьакъеъха Л. И. Брежнева яьча доклада тIа а тегара кIоагадаь белгалдаллькъал Советски Союзе йоахкоунца кIамий а йоахкоунца вайнаьх дуьхьаса хьаьхийхад шедика доттагIа хилар, шийна бIаьIаIан оагIув массйза а тешаме, шеканда ца цIа вехаш хилар. Эрсий чаккха, цун моттага, цун культурага тIоала да кхоча халхъий воагIа.

Хьамзат ОСМИЕВ,
писатель.

15 АВГУСТ-КНДР КОРТАМУКЪАЛЕН ДИ

ДЕРРИГА А САГА ДУХЬА

1945 шера 15 август — японски колонизаторех Корея мукъаьнькха Ди. Цу дийнахь дена дIадолалу корейски халхъа керда истори. Историга диллача лоацача чана мехко, дукха халонаш лайна яле а, доккхий толамаш дьабал. Деррига а керда хьаде дезаш хинна-ча геттара а дика гуш да уж хьуцамаш. Халхъа унахIиено лорашяра медицинана а иштта дар.

1945 шера. Советски Эскаро мохк мукъабаьккхача хана, Корее сприга а 9 больница мара яьцар. IгIьата, 10 хьар сага чIала меднински болхло мара кхаьчар. Мехка фармацевтически промышленность пIалла а я яьнар. Еррига молхаш, кхъметтел вспирин а, доазол дехьара мIе еаьцн яр. Къаман медицински кадраш арахецаш цхьа деншара заведени яцар.

Мехка къилбаседа дьакъа тIа халхъа IаьдаI оттадьачух тIехьаГIа паччахьалхенна хьаьхаьккха льаттача дехкарех хьалхарх дар мехка медицинскн новкъостал делга- вIаштIехьаьккхар. Доллача хIамал хьалха эпани эр квалифицированни кадраш. 1946 шера ТIехньински университета медицински факультета хьалхара студенташ хьайбар. Хамынь, Чхончжнны яхача городашкх меднинскнн институташ, цул совгIа юкъера медицински персонал кийчъеш йоа массеех итт учнища хьайбйлар. Городе кеда больнина, юртара моттигашка медицински гIо ду пункташ. ХьайбIлар.

1950 шера корейски халхъа маIшара вахар дохадир. Империалистически агрессораш юкнокорей-ски маркоевташкеи цIий 1оухийта тIом болабир. Корея лаьттан тIа бомбаш лелхаш, городаш, юрташ йоагаш йолча халача хиш, КНДР паччахьалкхено мехка мах боапап медицински гIуаьях дергдолаш, хIара юрта амбулаторн еригйолаш соцам бир. Корея Къаьхгама партн оаршгаГIьлар бахьан долаш, къиза тIом латтача, дуккагIа бола лоран, кхъболча медицински бохлхоп тIем тIа болча хьалхаька вIаштIехьаьлар бахача наха хIара денна гIо де а, мехка халх инфекционни лазарап хилларе кхеран дIобаккха а.

Таханарча хийнахь, пархен паччахьалкиенон халхъа унахIиено лораяра теркам тIабахийтар бахьан долаш, республике оспа, бронхий тиф, энцефалит яьаш дола лазарап цIенденна дIадалкад. Хьара шера къаман фармацевтически промышленноста арахецап йола молхаш дуккагIа хул, шерлу цар ассортмент. Европейски медицина шерра делаеча молхашта мисца цар арахец малхбоален халкъий медицина дика йоацап йола женьшеня оолах а кхьча баьнех а ешт йола препаратаи.

ХIанзарча шестилетка шерашка цхьаьнен ахазаен дуккагIа молхап арахецаргьа мехка.

Дика дегIаденад халхъа IаьдаI эттача шерашка корейски медицински болхлой куГIараш. Цаьна юкъе хIанна бен кIоарга меднан йола тIехьика специалисташ. Халача, тIом бистебаьнача шерашка цу гIулакха дика гIо дьа соцналистически мехка унахIиено лорарча органнаша. Республика тайп-тайпарча городашка хьакъ-ийллар цIеча ,Жlарга советски госпнталь, Венгре, Чехословакс, Румынс госпиталаш. Цига соцналистически механикарга гоахача специалисташа болх беш хилар къона корейски лораш. Къонача корейски меднкапа шоай балха эшарлонча опыт, знаеш 1оайора. ХIанз Халкъа Корея меднинскин болхлой эскар 250 эзар лорехи медсестрех латт.

ХIанз халкъа унахIиено лорарча керттера лостам бе массаза бечча дарба дара балха кийча бахача наха профилактически гIулакх дар вIаштIехьаьккхар. Из гIулакх кхоачашце тIехьийха я халкъа болхнщап. 1970 шера хиннача Корея Къаьхгама партс У съездо оттадйр йолаш йолча амбулаторехи, хьем боанщап дера новкъостала пунктехи юртара болхнщап дегIайолаг ьынна. Цн шу соагIа ха мара яьнначе а, дика гуш да из программ1 толамца хьаьоаIаца. Эзарап болча кагнй амбулаторех болнщап яьй. Эггара хьалха из гIулакх ду районни центра гаьнагIа йолча моттигашка. Цамогап барашта дарба дарол соагIа лорапнй кхьаьца медицински болхлоЙн шера шоозза бахачу нахага профилактически хьок.

Халкъа IаьдаI эттача 28 шера Корея хIанзара медицински IнIма дола мохк хиннаб.

Уьх шера май бсгта Корейски Халкъа Демократически Республика ООН Дерригача цунех унахIиено лорареча организаце IанйцIай.

Ф. ЛЕСКОВ,
АПН соб. корр.

Пхеньян.

МОСКВА. VIII-я кIалхьашта юкъера кинофестивали призераш (ьарделхара ахтехьа): актер Корруэрс Серхио (Куба), режиссер Л. Стайков (Болгари). А. КОНЬКОВ и В. МАСТИКОВИ сурт. ТАСС фотохроника.

ТХА СПОРТСМЕНИЙ ТОЛАМАШ

Уьх шера вай физкультурника-ша тхъан дийттахьара дездир Ерриган физкультурнийй Зл. Совкет из цIей дездача хана дена 1650-гар тIаккхиттар Гудермесан района спортсменнай физкультурникийн мугIарашта.

ХIанз тха районан спортсменай хьалхарча отряде пхъ СССР спорта мастери - ях: мастерала кандидата ца. Цу мастерашца кандидаташтен юкъе белгалдолаш хьаоаIа, районан спортнвнан спай лорадеш бола спортсменаш: локомотивнн. дено машинист А. Полпов, сварщик В. Дорофеев. Братунскн № 1 йолча юкъерчу школа физкультура хьехархо С. Баранков, шофер В. Осаев, «Комсомол Знамя» газета болхло А. Сумкин, къьбарап.

Царна нийсса из цIей дездеш бар районе кийчаь тайп-тайпара массови разряд йола 2450 спортсмен, 2630 значкистан, общественни инструкторап.

Спортивно - массови болх лерттIа ,IацIтIехьбахкха лелабарах дохьа толамаш белгал а деш физически культура Российски комитето вымпел ешнай тха районе. Из совгIаг тха района хьожалар дувздаденна да тха методинсташ дика боях барца. Царех бе физкультурнн болх барз предприятешта тIаьIоагIбаь методисташ Л. Чеснонов, М. Кайхаров, Л. Витаев, Ю. Литвиненко, О. Гуманенки.

Дикача толамашца наьха-бахькабар цIейна тха халкъа-нахьа: ши команда а — «волейболисткаш футболисткаш». Вай республнке хиннача спортнвнн яьхьашка шоллагIа моттиг яьккай пар.

Иштта дика толамаш дьахад дехьашбоаргна спортсменаша а. Масала йоаг шера вай республике хиннача многоборья яьхьашка чемпион яка цIи яьккхар городошнчий спорта мастера В. Дорофеева. ХIанз ерригача районе ГТО нормативаш дIаьларах хьалхара мотт-тнг яьккхарча физически культурап спортен республикански комитето карара кара тела вымпел еннай. Цудухьа дар тоаханан тха хIара спортсмен.

Н. БОРИСОВ,
Гудермесски района физически культурап спортен комитета председатель.

ПРАВОВИ ЗНАНЕШ ЮМАЮ

Правовн знанеп республнкански университете укъ шера духьхьашка болх бешг ер общественни поркток йорарера факультет. Дукха ха йоацщап республика Лахченхарча Суда помещенс хилар общественнн порядок йорарера факультете дайнйГIарап яраденнца. Факультете лаДийГIачу тIъаь цхьаьтта саго хьайнбар дешара курс толамца чакхъяьккхарх дола тешаа.

Удостоверенеш хьайнбар «АСО» опытно-экспериментальни завода инженер-механнка М. Д. Беркунова, гролненски ремстройтранлене керттерча инженера А. О. Яндарова, кооперативнин техникума студентка Мясниковас, горзлектросета ПТС начальнпка Я. Ю. Минзева, «Электроприбор» завода пенсионпка Н. П. Грудова, кхыча новкъостанна.

Факультета дикагIолча лодуГIаршта ВОХР команда начальнпка В. С. Новостьянова, КПСС горкомен «Знание» ялача республиканскин общестаан сийлен грамоташ елар.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ.

МЕХКАЦА ХЬОАШАЛ ТОХАР

Бельгнеарча довзонгара денз Люксембургах автострада гIолла чакхволаш дагадоха халла да ъьк дукха нах бахача эламгнча индустнальни мехка ва, аьнна. Хьалхаюка а, IогIеIача лоамашта юкъе гIолла хьуъаш бодача бетонна наьха эшгора ешта а бIаргагу боКъонца дола юртара вахара сургашп. Цар соагIе-тайпара хоалеено дукхача нотийн художнкнйнн творнчески нпз сообъьхъб. Гузнпй бIоьхаш тIа дукхагIа даьъе ъьчаш ягIа. Лохе кIнеп, кхыча культурайн яхаш лада. Восешка, сийнача бапашта юкъе хьайбан даж.

Нагтагьа мара юрт пийлеан. Хlаьта саг-м хайра га а гап. Цу хозаленашка хьежаш Люксембурга ворта территори эламгга эхлар дицлу.

Люксембурге ахъаш а ъькъаш гап а 350 эзарга хсоачан саг ва. Кхьнкнга могаш бохка нахах 10 процент марта юртбоахама балхан деш бан, 46 процент — промышленносте. Вожаш транспортнн, торговлеи, обслужнванни сфере балхо ба.

Дlаьхий IаламИ дика хаоттамн бахьан долаш доалахарча мехкашкаоа дукха ръзъкъе дола туристаш уж Люксембурге. Моттигера конститунсе французскнн немецкнн геронстае официальни метташ дьарха да. Мехка бахачар дика кхетадеу уж а, вожа а метташ хIаьта шоайла цар дола хъамъаь е франшузаша а, е немпаша а кхета ца деча диалектаца ду.

Уьх эламггача мехка столица Люксембург яха город а. Цига бахаш 80 эзар саг ва, хIаьта цул эзар шеоарага хьайоаГIан эстопан а я.

Люксембурга керттера магистраль лоархIап а Анено да да Либерте (Кортмуклеп проспект), хIаьта цига я 1922 шера королевскн дворепа тара а йолап къаьнча стнлап яь йоккха особняк. Цига дорригача дуьш тIа бIоьзап йолча АРБЕД яхча металургнческнн концернен цун продукцн мехкаа йоахача «КОЛИУМЕТА» яхача фирман администрацн.

Оалап да, АРБЕД Люксембургах йоккхагIа я. Из дерригача хапр а дан. Официальнно дьча хоамех зоаю тешам эргера предприятеп Люксембурге, Бельге, ФРГ, цул совгIа цнй капнталвложенешца цо дакъа доацап йолча предприятеца дIадахача шера 10 мнллнон тонн болаг арахIийлера. Люксембурга .ерригача металлургнческн продукцн 90 процент АРБЕД дакъа йоагIа.

Из хуп шера 6 мнллнон тонн, цунах сага дакъа 1б тоннал дуккагIа. Мехка юкъара лаьрхIача промышленни боллхоп яхап АРБЕД группа пхе заводе балха ба. АРБЕД группа хIара шерара гIулакха кхастам 80 мнллнарга люксембургски франкаи да.

Паччахьалкхе промышленноста кхидолча доакъоп дегIадоладелг ГIерташне а мехка экономнка коргтера а металлурги. Из ба Люксембурга цнз -а, хIаьта цун мелад а цучца ювзаенна я. Производстве боарамах 4 процент металлургнческнн продукцнн мара мехка яцап ца хьачча, атта бе-газладаккха йнш я нз мед тийна я эрдахьарча ьынкашкарча конъюктурах.

Хlанзапца люксембургски заводнй кхоачамболлапп - заказачкаш диннъб. Цхьабахьа, «КОЛИУМЕТА» кулгалхошна кхайла хьош дац тайпоагIача хапна дергдолуш цхьа-цхьа цига. Долларе хиннача девальваце, па соацча валютни кpисоп, США-я «Юкъара рынкан» «торгопи тIема» кхерам чIоагIбларга кхоанарча дийкъа тешам хилийтап. Цудухьа, концерна кулгалхошна ма валлара, АРБЕД чIоагIа рахьа я Советски Союзанарен, кхыча планован экономнка хIама социалистически механизме - цхьаьккха хапара бузам дегIабоалабара.

«КОЛИУМЕТА» отдела директораша Морнс Шмита, Нюрбер Тайсена ахлар, общественройски совещан толанца «Ахтыхьара вIаштIехьлоьаIтапца АРБЕДа советски организацнетен юкъера шнпна а оагIон пайдане дола цхьана гIулакхан леладелг дегIадолаладе.

Кхашка боаххарашта

Товарашна кхашка боаххарнй хьаштап кхоачашце гIерт Назаровски района - боллхой. ДикагIа мел йолна пхьеГIан машина тIе а ептя кхай тIа вахар уьх деношка хозмага заведующин Анташкнев Берснтьа. Бокхха кхъь хкхар поп «Назаровскнй» совхозе «Iя чуьнап боаххарашта. Шозшца аьчча доапаран а битанхар Берснакъа дакъа цо йоаг. Спнска я оттаяп аьчча тIехьаГIа хьалургдолап дIахIнкхар цо товар комбайнерашта. 1600 сома мах бир цу дийнахь.

Сирдакъкъа богаш, яьш, кандан, янгалн хоза чейнкпан ххьйола, яття кора цо йоагIа, пхьеГIап а нйца кхоа комбайнан тIа хайпар гIадбаъа механизаторап.

Наьсаре хоъьланца дан IаьмаIда кхай тIа пхьеГIап йолхьгга. Берката хнздя Берснакъа дилла нз такнлг.

З. МИКАЛОВ.

СПОРТ

ВЕЛОГОНКАШ

Самардийнахь гроэненски велотреке велогонкаш яхьаш чакхъьлар. Цига дакъа лоацап бар «ДСО», «Динамо», «Спартак» яхача спортивны обществай спортсменаш. 25 кнлометр йочча дистанце ятт го бакхка безаш бар яхьаннка дакъа лоацап хнннпарап.

Цнолга йоацап а деттап гIадбаъа бар спорт езарап «Спартак» общества спортсменаша. лндера Давыдов Валерен Саркисов Сергеяи хьалтара моттиг яьккхарца. Цар кхоачашнйр СССР спорта мастера норматп Шоллагlа чоттиг яьккхар «Динамо» общества спортсменаша Кофтунов Игорей Мухнев Мусеи. Кхоалаца моттиг а «Спартак» общества гонщинкаца кхьлар. Уж ба Бутенко Геннадин Корякин Александр.

* * *

ВОЛЕЙБОЛ

Уьх деношка маIача наха юкъера волейболаст лоллара яхьаш хилар гроэненски треке. Медицинскн болхлой сборнни автотранспортнпкнй сборнни командаш эша а еш хьалхара моттиг яьккхар 5-ча горбольница командас.

Нохч - ГIалгIай АССР пулке волейболаш лоацап хьалхара моттнги республика Кубоки яьккхар «Спартак» общества Мапукатов Виктор тренер волча спортнвнн школа команднс.

С ДОШХАКЛОЕВ,

ДУККАЗЗА ЛОВЗА ЛОТЕРЕЯШ

Моттигашкара газетаи деларца цеаяца Художественни фондо дIаьхетачу СССР художнпкнй Союзон культура Министерстван 1973 шера чакхдоаккхаш долча 5-ча Ерригсконн художественни лотереях дьаьккхар цкъа мо дпазза эзарнп хьан хиларап йолча положенех.

Тиража таблнца хургба янъ разделех оттаяь. Хьалхарчу тIа непатокарача 1 доллара йизза вохI номер яшап цхьатарра анйсьенначоа. Шоллагlа — патнзначнп цифран (цу дотерейн билета тIехьхара пхд цнфра яlаяп нисьларга къьлбаеш).

Кхоалаг1ча разделе йнзначнпи бнтьагIча" — кхоъзначнпа. Пнззача ворхIначнпи билета тIехьхара ха хIара пхе номерап, пнтта йнъ, кхоъ цифрапца кхоалаг1ча проаведенеп лозворгба. Цулухьа йара билета номер йнй хьажа веза тиража таблнца бнпъе раздене.

1973 шеара 20 декабре хургба тираж.

Белгалдаккха деза тнраже лоаевергбанна 1 IаьIаIа процент лотереяп врахецача маьха тIара 80 процент йолгI.

Н. КРЫМСКИЙ,
Нохч - ГIалгIай АССР художественни фонда директор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 август

I программа

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Керлалаш. 9.45 — Цешархошта. «Дедоах» пионерски турнпн» яьа фнльм - концерт. 10.15 — «Вlаьстача вопнта» фнльм. 11.30 — Телевнденнн художественни фнльм. 1-гIа, 2-гIа серпп. 12.35 — «Илли-7Ъ». 13.00 — «Хlа-да гайнбаь хьанара» — цхьаьгга яха телевнденнн очерк. 13.30 — «Струна-ххха» телевнденнн документальни фнльма премьера. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — Берната фнльм. «Стоголовая Гидра» яха телевнденнн художественни фнльм. 3-гIа, 4-гIа серпп. 16.30. — Боссбол. Союз телевнденнн. 17.30 — Сценарнй кхьаьга берната. 18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоаIа». Информацнонни программа (урсей, гIалгIай меттанл). 18.25 — «Хlа» Информацнонни программа. 19.45 — «Вlаьстача вопнта» фнльм - 2-гIа серпп. 21.00 — «Хlа» Информацнонни программа. 21.30 — Паччахьалкхен Кубанскн казачнй хоъ-ра хьаьгIнйнад вIаьшIаГIатар. 22.35 — Керлалаш. Передачай программа.

II программа

18.50 — Хоамаш, рекломе. 18.55 — Къама дешнаГIа йолча парте теорнн программнп Ленина кнйчьар. 19.10 — Документальни фнльм «Цхьаьна-гIа» (гIалгIай меттала). 19.40 — Кнноэурнал. 19.20 — Гражданнческа оборона. 20.00 — Шолна, бегашт. 20.10 — Спортнвнн програма. 20.20 — Документальни фнльма кнноэал.

15 август

I программа

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Керлалаш, 9.45 — Пеанархошта. Самукъаьне стнрпаш. 10.15 — «Вlаьстача вопнта» фнльм - 3-гIа, 4-гIа серпп. 11.30 — Телевнденнн художественни фнльм. 5-гIа серп. 11.30 — Телевнденнн художественни фнльм. 12.00 — Концерт. 13.00 — Курсах тIом хинна 30 шу эзар ца. Отгонене эхьа-ра яха телевнденнн документальни фнльм. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — Пнонерскнй экран. Ловза белалурнй класс. 16.30 — Дешархошта. Керлй жоре дац. 17.00 — Берната. Тенннсй республнкански театра «Самукъане карусель» яха спектакль. 17.55 — Кнноурнал. 18.05 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоаIа». Информацнонни программа (урсей, гIалгIай меттала). 18.25 — Саги, закони. 18.55 — Боссбол телевнденнн. «Универснада-75». Дерригача хьаьгIнйнадеп. Спортсменаша тIом торжественни хьаьелар. Ленина цIаргIа йоаг лерттанлнй стадионера трнбуиаца. 21.00 — «Хlа». Информацнонни программа. 21.30 — Белла. «Плотнпкнй республнкански телевнденнн спектакла премьера. 22.00 — Керлалаш. Передачай программа.

II программа

18.50 — Хоамаш, рекломе. 18.55 — Къама дешнаГIа йолча парте теорнн

II программа

19.40 — Хоамаш, рекломе. 19.45 — Хьайбан доккхаюнца IаьнаIдерзда вай. 10.55 — Кнноэурнал. 19.05 — Хьалха даттарап (нохчнй меттанл). 19.15 — Берната. Фнльм нз цунъ-ъьнаш. 19.35 — «Къай байсан дIаьдхьаьнна» яха художественни фнльм.

РАДИО

14 август

6.30 — «Юртара Гуйре» (урсей меттан). 8.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаотчет. 7.05 — Республнкански газетай обзор. 8.25 — «ДоттагIаг яха нонкерт. (гIалгIай меттала). 9.45 — «IамагIенна сайрех яхача Боннова роман-нцара дакъа» (гIалгIай меттала). 10.00 — «Юртара коммунистнй йоахь-нпп» яха корреспонденцн. (гIалгIай меттала). 10.15 — Нохчнйн бокха гIа (нохчнй меттала). 10.30 — Дика куьйгаш тех доаа чакхъяьккхарца бекто-хкаме оаре тахьаьлча беседа радноьпусе (нохчнй меттала). 10.45 — «Вай лнцу-стрпальни молхх» (урсей меттала). 11.00 — Кедар хоамаш (урсей, нохчнй, гIалгIай меттала)

15 август

7.20 — Республнкански газетай обзор. 8.25 — Кнргизскнн аэнарап (нохчнй меттала). 8.45 — Хьалха даттарап (нохчнй меттала). Республнкански газетай обзор. 9.05 — «Хlинца» яха спортнвнн радноьпусе. 9.25 — «IамагIенна сайрех яхача Боннова роман-нцара дакъа» (гIалгIай меттала). 10.00 — «Юртара коммунистнй йоахь-нпп» яха корреспонденцн. (гIалгIай меттала). 10.15 — Нохчнйн бокха гIа (нохчнй меттала). 10.30 — Дика куьйгаш тех доаа чакхъяьккхарца бекто-хкаме оаре тахьаьлча беседа радноьпусе (нохчнй меттала). 10.45 — «Вай лнцу-стрпальни молхх» (урсей меттала). 11.00 — Кедар хоамаш (урсей, нохчнй, гIалгIай меттала)

ХАОТТАМ

Тахан республнкен Грозненн гIолла хувцалуш морхаш а йоалаш, йоачан а йоацап, малхбузенгахара 5—9 м/сек мух а хьекхар хургба. Республнке 24—26 градус, Грозне 26—28 градус йIойхьа хургба.

Кхоанен ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, республнка къаьбьелн моттигашка ла а къаьккхар, малхболенгахара 3—7 м/сек мух а хьекхар хила тарлу. Бийсанна 14—16 градус, дийнахь 24—29 градус йIойхьал хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Боалама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — бехктохкама секретара—3-34-33; партийни захарен культурин отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта Телефонан: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; 7-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет эрадуьл шинпи-ерен, орен, шоаттен дешина.

С-00673. «Грозненский рабочий» издательства типография, Революцне проспект 7/84. Типография нз-ва «Грозненский рабочий», проспект Революцна 7/84. Заказ № 6890.